

СКЛАДОВІ ТА ФУНКЦІЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Розширення меж лінгвістичної науки відбувається завдяки залученню суспільного контексту знань про внутрішній світ людини; центр лінгвістичних досліджень, таким чином, переміщується в сферу когнітивних інтересів. Когнітивний підхід до вивчення мови полягає на сьогоднішній день у тому, що людина, як носій певного досвіду та знань, відіграє важливу роль у формуванні мовних значень. Саме аспект когніції, коли важливі структури знань об'єктивовані в мовній формі, визначає ряд завдань когнітивної лінгвістики, однією з яких є вивчення відображеної в мові системи знань, тобто картини світу.

Інваріантна (концептуальна) частина картини світу визначається принципом віддзеркалення і, безумовно, однакова для усього людства і не залежить від того, носієм якої мови є людина. Такий підхід став загальноновизнаним у сучасному мовознавстві (Ю. Караулов, Г. Колшанський, Г. Комлев, Т. Нікітіна, Г. Рамішвілі, Н. Сукаленко та ін.), оскільки він дає можливість показати роль мови у формуванні картини світу у свідомості людей, більш чітко уявити, як відображається в ній довкілля. Більшість учених вважає, що концептуальна картина світу багатша, ніж мовна, оскільки у її творенні беруть участь різні типи мислення, і не все пізнане людиною набуває словесної форми, не все відображається за допомогою мови, і не вся інформація, яка надходить із зовнішнього світу, набуває мовного виразу [1, с. 43]. Обидві картини світу (концептуальна та мовна) взаємопов'язані, хоч і мають певні відмінності. Тлом концептуальної моделі світу є інформація, що подається в поняттях, тоді як головними у мовній моделі є знання, закріплені за одиницями конкретних мов. Концептуальна модель організована за законами фізичного світу, що робить її багатшою та цікавішою, мовна ж – за законами мови. Концептуальна модель світу – універсальна, впорядкована, характеризується стійкістю та системністю, мовна – фрагментарна, більш рухома, відображає постійні зміни в довкіллі.

Концептуальна картина світу й мовна різняться засобами створення: перша використовує поняття й уявлення, а друга – мовні одиниці. Таким чином, наявність невербальних засобів вираження в концептуальній картині світу і лінгвістичних засобів творення загальних рис та національних особливостей мовної картини світу – ось принципова відмінність між концептуальною та мовною картинами світу.

Характеризуючи мовну картину світу, мовознавці відзначають її особливе значення та функції. Мова забезпечує потреби суспільства у спілкуванні та пізнанні. На виконання цього завдання і спрямовані функції, які вона виконує: комунікативна, когнітивна, мислеоформлювальна, репрезентативна, емоційна, експресивна та імпресивна [2, с. 57].

Комунікативна функція мови полягає в тому, що мова служить для спілкування між людьми у суспільстві. Когнітивна функція мови є важливим засобом пізнання світу. Її ще називають пізнавальною, гносеологічною (грец. *gnosis* – пізнання). Щоб відбулося спілкування, необхідно сформувати і сформулювати думку. Реалізацію цих процесів, крім мислення, забезпечує і мова, тобто вона виконує мислеоформлювальну функцію [3, с. 57].

Репрезентативна функція мови полягає в тому, що мова відображає об'єктивну дійсність: у процесі спілкування люди передають одне одному певну інформацію про неї. Емоційна функція мови виявляється у вираженні ставлення мовця до змісту його повідомлення, ставленні суб'єкта мовлення до об'єкта мовлення, у почуттях і емоціях мовця. Експресивна функція мови передбачає уявлення у висловлюванні самого мовця, а імпресивна функція полягає в тому, що мова впливає на слухача, тобто адресата висловлюваної думки, який є обов'язковим учасником спілкування [4, с. 64].

Отже, мовна картина світу – це система понять, характерна для кожної мови, за допомогою якої носії мови сприймають (класифікують, інтерпретують) світ. Це новий, оригінальний і перспективний напрям у розвитку мовознавства, що застосовує комплексний підхід до вивчення мови та її внутрішньої форми, поєднає в собі методи, властиві кільком наукам (лінгвістиці, фольклору, етнографії, психології тощо), – і внаслідок цього виникає новий погляд на традиції народу, специфіку його мови та мислення. Картина світу – це те, що йде передусім від людини, це плід її сприйняття, фантазій, мисленнєвих процесів і перетворювальної діяльності. Складовими мовної картини світу є словник, сукупність образів, мовна ідеологія носіїв мови, мовні одиниці різних рівнів мови і фразеологія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Босова, Л. М. Концептуальна картина світу як основа розуміння сенсу мовних творів [Текст] / Л. М. Босова. – М. : Наука, 1998. – 46 с.
2. Залізник, А. А. Мовна картина світу. Енциклопедія Кругосвет [Електронний ресурс] / А. А. Залізник. – Режим доступу : www.krugosvet.ru.
3. Супрун, А. Е. Экзотическая лексика [Текст] / А. Е. Супрун. – М. : ФН, 1958. – 231 с.
4. Колшанський, Г. В. Об'єктивна картина світу в пізнанні і мові [Текст] / Г. В. Колшанський. – М. : Едиториал УРСС, 2006. – 128 с.